

ДОЛБООРЛОП ОКУТУУ АРКЫЛУУ ОКУУЧУНУН ЧЫГАРМАЧЫЛЫГЫН КАЛЫПТАНДЫРУУ

ФОРМИРОВАНИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ ПОСРЕДСТВОМ ПРОЕКТНОГО ОБУЧЕНИЯ

FORMATION OF STUDENTS' CREATIVE ABILITIES THROUGH PROJECT-BASED LEARNING

Аннотация. Макалa көрсөтмөлүү усулдардын жардамы менен кенже мектеп окуучуларынын көңүл буруусун башкаруу койгойун кароого арналган, жалпысынан мугалимдин жана мектептин ишинин ийгилиги окутуунун усулдарынан көз каранды болорун белгиленген. Окутуунун көрсөтмөлүү усулдарына кенже мектеп окуучуларынын көңүл буруусун башкаруу койгойунө, окутуунун көрсөтмөлүү усулдарын кенже мектеп окуучуларынын көңүл буруусун башкарууда колдонуу өтө пайдалуу экени жөнүндө изилденген.

Аннотация. В статье рассматривается проектное обучение как особый метод формирования и развития знаний учащегося, который исследуется как определенная мотивация и стимул к учебной деятельности учащегося, способствующий совершенствованию индивидуального уровня каждого учащегося, способствующий росту интереса к предмету и условиям реализации самостоятельного обучения.

Annotation. The article examines project-based learning as a special method of forming and developing a student's knowledge, which is explored as a certain motivation and incentive for a student's learning activities, contributing to the improvement of the individual level of each student, contributing to the growth of interest in the subject and the conditions for the implementation of independent learning.

Негизги сөздөр: долбоордун негизинде окутуу, когнитивдик активдүүлүк, көндүмдөр.

Ключевые слова: проектное обучения, познавательная деятельность, навыки.

Key words: project-based learning, cognitive activity, skills.

Ар бир 5 – 10 жылда кесиптик ишмердүүлүктүн жаңы багыттары пайда болуп жана аны өздөштүрүүгө талап өсүүдө. Бул өзгөчөлүк адамдардан жогорку ишмердүүлүктү талап кылат. «Өмүр бою алынуучу билим» деген ураан бекеринен актуалдуулугун жоготкон жок. Ар бир мектеп бүтүрүүчүсү өмүр бою окууга даяр болуусу керек. Тактап айтканда жаңы материалдар жана технологиялар менен иштөөнү үйрөнүү, өзүнүн кесиптик чеберчилигин системалуу жогорулатууга жана кошумча билим алууга машыгуу.

Долбоорлоп окутуу окуучунун чыгармачылыгын калыптандыруу үчүн «табигый чөйрө» түзүүнүн эң аз каражат сарпталуучу жолу болуп эсептелет. Анткени, бул ишмердүүлүк реалдуу шарттарга максималдуу жакындатылган.

«Долбоорлоп окутуунун шарты боюнча билимдин булагы катары окуу китеби эмес балдарды курчап турган реалдуу чөйрө, турмуш алынган. Балдардын таанып билүүсү жана практикалык ишмердүүлүгү окутуучу менен биргеликте түзүлгөн долбоорлорго ылайык уюштурулат» [3;4].

Долбоорлоп окутуу же долбоор методу боюнча профессор И.Б.Бекбоев [2] төмөнкү илимий – практикалык жыйынтыктарды белгиленген: Кандайдыр бир маселенин жеке адам же жамаат тарабынан колго алынып, жашоо-турмушка өзгөчө керектүү болгон натыйжаларды жаратуу максатын көздөгөн метод. Окуу менен турмушту айкалыштыруу жагынан дээрлик пайдалуу.

Долбоорлоп окутууда окуучулар чакан топтордун курамында иштөө менен чөйрөсүндөгү инсандар менен коомдук карым-катнашка, алар менен кызматташууга, коллективде иштөөгө шарт түзүлөт, бул окутуунун эффективдүүлүгүн жогорулатат.

«Долбоорлоп окутуу», «долбоор методу», «долбоордук окуу ишмердүүлүгү» бири-бири менен баланын иштөөсү. Мында долбоор методу менен долбоордук окуу ишмердүүлүгү долбоорлоп окутуунун компоненти болуп эсептелет. Ошондуктан, долбоорлоп окутууну дидактикалык система катары кароо керек. Ал эми долбоор методу – педагогикалык технология катары билимдерди интеграциялоого, аны актуалдаштырууга, жаңыны өздөштүрүүгө шарт түзөт. Долбоордук окуу ишмердүүлүгү – окуучулардын муктаждыктарын канааттандырууну, алардын материалдык же теориялык жыйынтык (акыркы продукт) алууга жетишүүсүн көздөйт.

Долбоорлоп окутуунун негизи болуп окучу менен окутуучунун окуу- таанып билүү ишмердүүлүгүнүн бирдиктүү жыйынтыкка багытталышы эсептелип, ага окучу теориялык же практикалык маанилүү проблеманы терең түшүнүү аркылуу жетет.

Джон Дьюи белгилегендей, окуучунун көз карашы боюнча, мектептин эң чоң кемчилдиги – окуучунун окуу жайлардан сырткары топтогон тажрыйбасын окуу процессинде эркин колдонууга мүмкүн эмес тиги. Ошондой эле тескерисинче, окуучунун окуу жайлардан алган билимин күнүмдүк жашоосунда колдонууга жөндөмсүздүгү [3].

Окуу долбоорлорунун Э.Коллингс [3] боюнча классификациясын жана этаптарын карап көрөлү.

Оюн долбоорлору – негизги максат окутуу процессинде окуучулардын тайпалык ишмердүүлүккө активдүү катышуусун ар кандай оюндар аркылуу камсыздоо;

Экскурсиялык долбоорлор – табият жана коомдук турмуш менен байланышкан проблемаларды максаттуу үйрөтүү;

Өздүк чыгармачылык долбоорлор – окуучулардын түрдүү формалардагы ишмердүүлүктөрү аркылуу иш аракеттеринин жыйынтыктарынан канааттануусу көркөм сөз, көркөм өнөр, модель жасоо, сүрөт тартуу, музыкалык аспапта ойноо, компьютерде иштөө ж.б.у.с.

Конструктивдик долбоорлор – конкреттүү жана пайдалуу продукт даярдоого багытталган ишмердүүлүк.

Окуучулардын ишмердүүлүгүнүн этаптары:

1. Проблеманын коюлушу
2. Гипотезалар – аны чечүүнүн жолдор
3. Ишмердүүлүктү пландаштыруу, продуктунун формасын тандоо
4. Жыйынтыкты даярдоо:
 - Маалымат топтоо;
 - Маалыматты структуралаштыруу;
 - Жыйынтык жасоо;
 - Жыйынтыкты жасалгалоо;
 - Презентациялоо формасын тандоо;
 - Презентацияга даярдык көрүү;
 - Презентация;
 - Өзүн өзү баалоо жана анализдөө [4;1].

Долбоорлоп окутууда окуучунун ролу принципиалдуу түрдө өзгөрөт, ал пассивдүү статист болбостон, активдүү катышуучу болот. Башкача айтканда, окуучубилүү ишмердүүлүгүнүн субъекти болуп калат. Бул учурда окуучу терге максатка жетүү, ишмердүүлүктүн түрүн жана ыкмаларын тандоо эркиндиги берилет. Аларга эч ким эмнени кантип жасоо керек экендигин таңуулабайт.

Долбоор методун аткаруу иши төмөнкүдөй негизги төрт этапты ичине камтыйт:

Долбоорду тандоо. Долбоорго даярдык. Долбоорду ишке ашыруу. Долбоорду сыноо-баалоо.

1. Долбоордун тандалышы.

Долбоорлор Окутуучунун жетекчилиги менен сабактын максатына, окуучулардын кызыкчылыгына ылайык түзүлөт. Бул этапта убакыт жана мүмкүнчүлүк, окуучулардын билим деңгээли, максаттарга умтулуусу сыяктуу критерийлер көзөмөлгө алынат.

2. Долбоорго даярдык көрүү.

Бул тандалып алынган долбоорду кандайча аткарууну пландаштыруу этабы. Бул иш канчалык тез арада аткарылса, долбоордун ийгиликке жетүү мүмкүнчүлүгү да ошончолук артат. Бул этапта долбоор үчүн курал жабдыктар, керектүү материалдар, ыңгайлуу шарттар, иш чараларды аткаруу баскычтары жана башкалар айкындалат.

3. Долбоордун ишке ашырылышы.

Бул этап даярдалган пландын чегинде долбоорго байланыштуу ар түрдүү иштердин аткарылышын камтыйт.

4. Долбоордун сынактан өткөрүлүшү.

Алынган натыйжаларды сынактан өткөрөт. Долбоордун өзгөчө-лүктөрү менен максаттарын сынактан өткөрүүнү ар кандай жол менен ишке ашырууга болот.

Долбоор методунун пайдалуу жана чектүү жактары бар.

Пайдалуу жактары:

- маселенин чечилишин жөнөкөйлөштүрөт;
- окуучу терди чогуу иштөөгө үйрөтөт;
- алардын чыгармачылык жөндөмүн өстүрөт ж.б.

Чектүү жактары:

- ишке ашыруу жагы окутуучунун көзөмөлүнөн чыгып кетиши мүмкүн;
- ашыкча чыгым сарпталып, өзүн актабай калышы ыктымал;
- башкаруу жана ишке киргизүү жагы кыйынчылык туудурушу мүмкүн ж.б. [12].\

Аны жалпысынан долбоор менен иштөө учурунда окуучу үчүн белгиленген төмөндөгү укуктарына карата иш аракетинен байкоого болот:

- сунушталган долбоорлордун бирине да катышпоого;
- бир эле убакта ар түрдүү долбоорлордо ар түрдүү ролдордо катышууга;
- каалаган убакта жаңы долбоор баштоого.

Долбоордун башында окуучу көп нерсе белгисиз болот, мына ушул кырдаал анын өз алдынча билим алуусуна, чыгармачылык менен эмгектенүүсүнө түрткү болот. Долбоорду аткаруудагы белгисиздик кырдаал окуучу терге объективдүү мүнөздөгү татаалдыктарды алып келет. Мисалы:

- максаттарды жана маселелерди алдыга коюу;
- аларды чечүүнүн оптималдуу жолдорун издөө;
- тандоону аргументтештирүү жана ишке ашыруу, анын натыйжаларын алдын ала көрө билүү;
- өз алдынча иштөө (окутуучунун жардамысыз);
- мурунку билими менен талап кылынган билимди салыштыруу; жыйынтыктарды эске алуу менен иш – аракеттерге талдоо жүргүзүү; долбоорлоо процессин жана жыйынтыгын объективдүү баалоо.

Демек, окуу жайларда билим берүүнү модернизациялоонун негизги багыттарынын тигил же бул материалды - теманы түшүндүрүү, маселе чыгарууга үйрөтүү өз алдынча таанып-билүүсүнө жана өнүгүүсүнө жол көрсөтүү. Дидактикалык системаны колдонуу менен окуучулардын бир катар сапаттарын, тактап айтканда өз алдынчалуулугун, демилге көтөрүүсүн, изденип иштөө аракетин, анализ жүргүзүүсүн, жыйынтыктай билүүсүн, атаандашуусун, өзүнүн жөндөмүнө болгон ишенимин, жалпылап айтканда чыгармачылык ишмердүүлүктөрүн өнүктүрүүгө мүмкүнчүлүк түзөт. Долбоорлоп окутуу окуучуну турмушка даярдоого, өзгөрүлүүчү шарттарга ыңгайлаша алган жана ар түрдүү кырдаалдарда өзүн туура алып жүрүү жөндөмдүүлүктөрүн калыптандырууга багытталган.

Адабияттар:

1. Аюбашева С.И., Давыдова Н.Н., Ивонин А.О. Организация образовательного процесса в начальной школе на основе проектно-исследовательских и индивидуализированных форм учебной деятельности // Муниципальное образование: инновации и эксперимент. – 2010. – № 3, с.19-23.
2. Бекбоев, И. Азыркы сабакты даярдап өткөрүүнүн технологиясы [Текст] / И. Бекбоев, А. Алимбеков. – Бишкек: Бийиктик, 2001. – 28б.
3. Үкүева, Б.К. Жогорку окуу жайларында окуучулардын чыгармачылык активдүүлүгүн жогорлатууда окутуунун жаңы технологиялык колдонуунун илимий-педагогикалык негиздери [Текст] / ЖОЖдун окутуучулары жана студ.үчүн / Б.К. Үкүева – Ош, 2012. – 215 с.
4. Сергеев И.С. Метод проектов в школе. М.: Педагогическая Лотция, 2003.
5. Сиденко А.С. Компоненты исследовательского проекта как средство выстраивания обоснования темы диссертационного исследования. // Инновационные проекты и программы в образовании. – 2012. – № 2.
6. Шамало Т.Н., Усольцев А.П. Диагностика развития субъектной активности школьников // Образование и наука. Известия УрО РАО. – 2010. – № 6 (74), с.76-84. Рылеева Анаст